

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію Мужева Олексія Олександровича
«Вплив митної політики на розвиток національної економіки», що
представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних
наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковою тематикою

Питання митної політики будь-якої держави є завжди актуальними, тому що від неї багато в чому залежить економічний розвиток країни. Державній митній політиці присвячено багато праць вчених, але дане дослідження проводиться з метою виявлення особливостей митної політики як складової економічної політики держави. При цьому звернена увага саме на митно-тарифне регулювання як засіб реалізації економічної політики.

Необхідність обґрунтування теоретико-методичних основ і розробка концептуальних підходів та практичних рекомендацій щодо напрямів удосконалення митної політики у напрямку збільшення податкових надходжень до державного бюджету зумовили актуальність обраної тематики дослідження.

Актуальність теми дисертаційної роботи підтверджується також тим, що вона виконувалась в межах науково-дослідної роботи Класичного приватного університету «Розвиток національної економіки в контексті сучасної економічної теорії», де автором запропоновано конкретні рекомендації з удосконалення митної політики у напрямку збільшення надходжень до державного бюджету, що сприятиме розвитку національної економіки.

З огляду на це, вважаю, що тема дисертаційного дослідження Мужева Олексія Олександровича сприяє новому вирішенню наукового завдання – обґрунтування теоретико-методичних основ і розробка концептуальних підходів та практичних рекомендацій щодо удосконалення митної політики у напрямку позитивного впливу на розвиток національної економіки, є актуальною і корисною як для вітчизняної економічної науки, так і для

корпусу практикуючих управлінців різних рівнів. Враховуючи вищезазначене, безперечно актуальною є запропонована для рецензії дисертація.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації, їх достовірність

Ознайомлення із змістом дисертації Мужева О.О. дозволяє стверджувати, що визначені та сформульовані мета і наукові завдання, об'єкт та предмет дослідження повністю відповідають обраній автором темі, а отримані в процесі виконання дослідницьких завдань результати, сформульовані рекомендації та висновки роботи є науково обґрунтованими, теоретично доведеними, практично реалізованими, характеризуються відповідним рівнем наукової новизни, а також мають потенціал подальшого теоретичного і практичного розвитку.

На користь цього свідчить система використаних наукових методів, прийомів та інструментів дослідження, репрезентативна кількість проаналізованих автором наукових праць провідних вітчизняних і зарубіжних науковців з проблем формування митної політики в контексті впливу на розвиток національної економіки, опрацьованої та інтерпретованої статистичної інформації.

Обґрунтування запропонованих рішень і формулювання остаточних висновків підтверджуються достатньо значною інформаційною базою, в основу якої лягли дані Державної служби статистики України, Державної фіскальної служби України, наукові публікації українських і зарубіжних авторів щодо формування та реалізації податкової та митної політики та їх впливу національної економіки в цілому.

Таким чином, шляхом аналізу придатності прикладних наукових положень, розроблених О.О. Мужевим для здійснення конкретних економічних розрахунків, вироблення управлінських рішень пересвідчилась в обґрунтованості авторських наукових положень, висновків і рекомендацій. Крім того обґрунтованість авторських наукових положень, висновків і

рекомендацій підтверджується практичним впровадженням в діяльність Головним управлінням Державної фіскальної служби України у Запорізькій області, Запорізькою митницею, а також у навчальному процесі Класичного приватного університету.

Отже, все це дає право стверджувати, що представлені в дисертаційній роботі Мужева О.О. наукові положення, висновки і рекомендації характеризуються такими якостями, як: повнота, достовірність, системна інтерпретація та достатній рівень обґрунтованості.

Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, їх новизна

Узагальненим науковим результатом дисертації Мужева О.О. слід вважати обґрунтування теоретико-методичних основ і розробка концептуальних підходів та практичних рекомендацій щодо удосконалення митної політики у напрямку збільшення податкових надходжень до державного бюджету. Слід також констатувати, що сформульований і вирішений, перелік наукових завдань надав автору можливість досягнути нових наукових результатів, які можна оцінити як такі, що мають наукову новизну. Основні результати, що містять наукову новизну дисертації, полягають у такому.

Провівши ґрунтовний аналіз, автор уточнює принципи, що мають бути закладені в основу реалізації митної політики, зокрема: баланс інтересів; підзвітності; доступності інформації; загальності справляння митних платежів; стимулювання інвестиційної активності; координація дій усіх суб'єктів митних правовідносин; гармонізації митного законодавства; дотримання конфіденційності під час реалізації митної справи (стор. 36-37).

В п. 1.2 дисертації наводиться схема напрямів розвитку митної політики в умовах приєднання до Асоціації з ЄС, що розкриває наступні можливості: технічне регулювання, організаційно-економічні, інституційні та адміністративні можливості; визначає тенденції розвитку (інтернаціоналізація торгівлі; зростання частки енергетичних товарів

підвищення продовольчої й екологічної безпеки, співпраця з міжнародними торгово-економічними об'єднаннями) та ризик-чинники (торгово-економічні санкції); визначає очікуємі економічні інтереси (зростання надходжень податків та митних зборів, збільшення товарообігу й пасажиро потоку, сприяння транзиту, полегшення умов торгівлі) (стор. 47-49).

Значимість наукових результатів підтверджується практичною реалізацією наведеного механізму оцінки ефективності реалізації митної політики із використанням методу когнітивного моделювання, який включає в себе виокремлення факторів-індикаторів зовнішнього та внутрішнього середовища, які здійснюють вплив на формування та реалізацію вітчизняної митної політики, що дозволяє, у подальшому, прийняти рішення щодо нівелювання негативних факторів впливу (стор. 87-91).

Важливим науковим результатом автора є модель розвитку митної політики в Україні, яка сприятиме підвищенню якості системи управління державною митною справою шляхом підвищенні якості інформаційного забезпечення та реалізації проекту „Електронна митниця», що сприятиме удосконаленню системи відслідковування переміщення вантажів; гармонізації документів в частині обслуговування суб'єктів господарювання; посилить взаємодію та спільність дій митних органів з податковими; сприятиме посиленню персональної відповідальності посадових осіб митних органів (стор. 99-101).

Згідно з логікою поставлених завдань в роботі, автором запропоновано модель реалізації митного потенціалу національної економіки, яка включає в себе напрями модернізація митної системи: зміцнення кадрового потенціалу митної служби; розвиток соціальної сфери; удосконалення митної інфраструктури; розробка заходів із вдосконалення реалізації фіскальної функції митної політики; сприяння розвитку ІТ-технологій як засобу вдосконалення реалізації митної політики та її наближення до світових стандартів; вдосконалення системи державних послуг під час перевезення товарів (транспортних засобів) через митний кордон, здійснення транзиту;

вдосконалення митного контролю на стадії, що відбувається після випуску товарів; вдосконалення правоохоронної діяльності шляхом скасування дублювання функцій правоохоронних органів щодо охорони правопорядку під час перевезення товарів (транспортних засобів) через митний кордон, здійснення транзиту; вдосконалення організаційно-управлінської діяльності митних органів шляхом координації дій структур цих органів (стор. 120-124).

Одним з вагомих наукових результатів роботи є механізм трансформації інститутів митної політики в Україні, який дозволяє виділити основні переваги у роботі ДФС України, зокрема (єдина організація системи нарахування та сплати податків та митних платежів, можливість отримання податкового кредиту, краща конфігурація, скоординовані правозастосувні дії, цілісна картина платників податків, запровадження офісу „єдиного вікна”) та врахувати позитивний досвід США й ЄС у подальшій її діяльності (стор. 144-145).

Практичне значення має удосконалений підхід до прогнозування обсягів ввізного та вивізного мита із використання метода Холта-Уінтерса, що передбачає виокремлення із рядів динаміки сезонності та інфляції та має здійснюватися на короткостроковий період, зокрема, для обсягів вивізного мита, обсяги якого визначаються значною волатильністю (стор. 149-151).

Все вищезазначене дозволяє зробити висновок, що поставлені автором мета та завдання в дисертаційній роботі виконані. Висновки та рекомендації, сформульовані у роботі, відповідають її змісту і підтверджують наукову оригінальність проведеного дослідження.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертаційної роботи

Надані для аналізу автореферат і дисертація Мужева О.О. містять ті наукові положення, в яких здійснено основні теоретико-методичні напрацювання, розробки та положення, які в комплексі формують підґрунтя для удосконалення митної політики у напрямку позитивного впливу на розвиток національної економіки.

Практична цінність результатів дослідження підтверджується їх впровадженням на регіональному рівні: в практичну діяльність Головним

управлінням Державної фіскальної служби України у Запорізькій області (щодо доцільності використання запропонованої автором методології скринінгу); Запорізькою митницею (у частині можливості використання науково-практичного підходу до виявлення резервів підвищення ефективності податкової системи та збалансування податкового навантаження на платників податків.

Основні положення дисертації використовують у навчальному процесі Класичного приватного університету під час викладання навчальних дисциплін «Митна справа», «Національна економіка»

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих роботах автора

Результати наукових досліджень Мужева О.О., які покладено в основу її дисертації, опубліковані в статтях, матеріалах конференцій. За темою дисертації опубліковано 13 наукових праць, з яких 8 – статей в наукових фахових виданнях України, у тому числі тих, що включені до міжнародних наукометричних баз, 5 – матеріалів конференцій.

В опублікованих працях здобувача повно відображено сутність отриманих результатів виконаного дослідження та їх наукова новизна. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях. З огляду на зазначене апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою. Автореферат дисертації відображає її зміст і не містить положень, що не досліджені в роботі.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Оцінюючи, в цілому, достатній рівень розробки теоретико-методологічних і методичних положень, практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій, проте, доцільно зупинитись на окремих положеннях, що мають дискусійний характер.

1. У першому розділі автор пропонує уточнити зміст поняття митної політики шляхом виділення принципів, на яких вона має ґрунтуватися.

Водночас, у роботі представлені різні підходи до визначення цього поняття, зокрема й на основі закордонного досвіду. Проте, варто було систематизувати визначення сутності за конкретними ознаками.

2. На рис. 1.1 «Напрями розвитку митної політики в умовах приєднання до Асоціації з ЄС» (підрозділ 1.2, стор. 47 дисертації) доцільно чітко окреслити інструменти та заходи митної безпеки як компоненти сучасної митної політики.

3. У підрозділі 2.4 дисертації автором здійснено аналіз зовнішньої торгівлі України з Європейським Союзом, проте доцільно було б приділити більше уваги трансформація митної політики як можливості економічного зростання національної економіки відповідно змісту підрозділу.

4. На рис. 2.12 (стор. 116 дисертації) представлено модель реалізації митного потенціалу національної економіки, проте, доцільно представити визначення поняття «митний потенціал» та його показники.

5. У підрозділі 2.1 у процесі проведення когнітивного моделювання виділено цільову вершину V1 – ефективність митної політики ДФС для побудови когнітивної карти. Вважаємо, що автору доцільно було б додатково розрахувати рівень економічної ефективності митної політики ДФС.

6. На стор.166 дисертації визначено дві групи країн щодо експорту та імпорту України за результатами кластерного аналізу (рис.3.11, рис.3.12), які не різняться між собою, де автором необхідно було б зазначити напрями розвитку зовнішньоторговельних відносин з країнами, що формують кластери, з метою реалізації експортного та імпортного потенціалу України.

Втім, необхідно зазначити, що вказані недоліки та зауваження в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, а наявність дискусійних положень свідчить про складність обраного напрямку дослідження.

Загальні висновки і оцінка дисертації

Дисертаційна робота Мужева Олексія Олександровича «Вплив митної політики на розвиток національної економіки», є самостійною, завершеною науковою працею, де здобувачем отримано нові науково обґрунтовані

теоретичні та практичні результати, що в сукупності є суттєвими для вирішення проблеми удосконалення митної політики у напрямку позитивного впливу на розвиток національної економіки. Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам, встановленим до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Тема дисертації Мужева О.О. та її зміст відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, за якою дисертацію представлено до захисту.

Вважаємо, що дисертаційна робота Мужева Олексія Олександровича «Вплив митної політики на розвиток національної економіки», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, відповідає вимогам пунктів 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами), а її автор, Мужев О.О., заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
Інженерного інституту Запорізького
національного університету

В.В. Голомб

Вчений секретар
Запорізького національного університету

О.А. Проценко

